

ƏDV-nin mahiyyəti və hesablanması

Əlavə dəyər vergisi (ƏDV) əlavə yaranan dəyərə görə hesablanan istehlak vergisi növüdür. Əlavə dəyər adətən ticarətdə malların alışı ilə satışı, istehsalatda malların mayə dəyəri ilə satış dəyəri arasında yaranır. Lakin bu, ƏDV-nin yalnız qeyd olunan hallarda hesablanmasına dəlalət etmir.

ƏDV-nin mahiyyətini izah edən iqtisadçı ekspert Radil Fətullayev bildirib ki, Vergi Məcəlləsinə əsasən, əlavə dəyər vergisi vergi tutulan dövriyyədən hesablanan verginin məbləği ilə Vergi Məcəlləsinin müddəalarına uyğun olaraq verilən elektron qaimə-fakturalara və ya idxalda ƏDV-nin ödənildiyini göstərən sənədlərə müvafiq surətdə əvəzləşdirilməli olan verginin məbləği arasındakı fərkdir. Azərbaycan Respublikası ərazisində istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının pərakəndə satışı zamanı əlavə dəyər vergisi ticarət əlavəsindən hesablanan verginin məbləğidir.

Vergi qanunvericiliyinə görə, satış zamanı ƏDV-ni ancaq ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçmiş hüquqi və ya fiziki şəxslər ödəyirlər. Qeydiyyatdan keçməyən ödəyicilər isə alış zamanı ƏDV ödəsələr də, satış zamanı ƏDV ödəmirlər. Bu cür ödəyicilər alış zamanı ödədikləri ƏDV məbləğini əvəzləşdirmə hüququna malik olmasalar da, həmin məbləği mal və xidmətin dəyərinə əlavə edirlər. Buna misal olaraq Azərbaycandakı sadələşdirilmiş vergi və mənfəət (gəlir) vergisi ödəyicilərinin ödədikləri ƏDV-ni göstərmək olar.

İlk baxışdan ƏDV-ni ödəyən şəxsin satıcı olması görünə bilər, lakin əməliyyat zamanı məlum olur ki, satıcı alıcı (istehlakçı) ilə dövlət arasında bir vasitəçi və ya ötürücü kimi çıxış edir. Əslində isə ƏDV-ni dövlət məhz istehlakçıdan, yəni son alıcıdan tutur.

Misal: "ABC" müəssisəsi satmaq üçün topdansa satış məntəqəsindən 50 manat mal alaraq, həmin malı istehlakçıya 90 manata satır. ƏDV dərəcəsi 18 faiz olub. Burada dövlətə ödənilməli ƏDV məbləği belə hesablanır:

$$90 - 50 = 40 \text{ manat}$$

$$40 \times 18\% = 7,20 \text{ manat.}$$

Əlavə yaranan dəyər 40 manat olduğundan, vergi məbləği 7,20 manatdır.

Əslində isə satıcı alış zamanı 9,0 (50*18%) manat ƏDV ödəyib:

$$50 \times 18\% = 9 \text{ manat.}$$

Eyni malı istehlakçıya satarkən 16,20 manat alıb:

$$90 \times 18\% = 16,20 \text{ manat.}$$

Nəticədə, dövlətə ödənilməli ƏDV məbləği yenə də 7,20 manat təşkil edir:

16,2-9 = 7,20 manat.

Nümunədən də bir daha görmək olur ki, burada ƏDV satış və alış zamanı arada yaranan əlavə dəyərə (ticarət əlavəsinə) görə dövlətə ödənilməli olan vergi borcudur. Onu da qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası ərazisində istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının pərə-kəndə satışı zamanı əlavə dəyər vergisi ticarət əlavəsindən hesablanan verginin məbləğidir.

Mənbə: <https://vergiler.az/>